

המהפכה המשפטית-תרבותית כאיום על ביטחונה הלאומי של ישראל

מאת ד"ר חנן שי

מבט מבס"א, מס' 1,644, 14 ביולי 2020

תקציר: ערכי מדינת ישראל הם מראשיתה ערכי מוסר החירות (הליברליזם) היהודי. המאמץ המתמשך להחליפם בערכיו ההפוכים של הליברליזם האירופי משסע את החברה הישראלית ופוגע בלכידותה ובביטחון הלאומי.

בספרו *הליברליזם בישראל* (2020) טוען פרופ' מנחם מאוטנר שהמשפטנים בישראל הפכו ל"סוכנים הראשונים במעלה להטמעת הליברליזם בתרבות המדינה", והם מתפקדים "בתווך שבין שתי מערכות משמעותיות גדולות: הדתיות היהודית והלאומיות היהודית... [ש]ערכים מרכזיים של כל אחת מהן מנוגדים לערכי הליברליזם".

הערכים שהמשפטנים הפכו לסוכניהם הם ערכי הליברליזם האירופי בעוד שהערכים שבבסיס הדת והלאומיות היהודית הם ערכי תרבות החירות-ליברליזם שהיהדות הביאה לעולם כ-1,500 שנה לפני הופעת הדמוקרטיה ביוון וכ-3,000 שנה לפני צמיחת הליברליזם האירופי. פעולת המשפטנים כנגד ערכי תרבות החירות והצדק שהיוו מקור השראה למשועבדי העולם ושאימוצם מאפשר לכל אדם, יהודי ולא יהודי כאחד, להגיע למצוינות מוסרית, היא לפיכך תמוהה ביותר.

הליברליזם היהודי נועד להגן על האדם משעבוד ומעוולות חברתיות אחרות הנובעות מעצם היווצרות בני האדם בלתי שווים וחסרי חסמים מולדים לדחפיהם וסיפוקיהם. התפיסה העומדת בבסיסו היא שלמרות אי-שוויון מולד זה, חינוך האדם להגבלת התנהגותו לאור ערכים שנגזרו מחוקי האמת של הטבע שקיימת ביניהם הרמוניה וקוהרנטיות תחולל הרמוניה זהה (צדק) בין בני האדם ובינם לבין הטבע.

הליברליזם האירופי שיחרר את האדם מהסגפנות והנזירות הנוצרית, אולם, בדומה לכנסייה בה מרד, הוא חותר לברוא "אדם חדש" הנוהג לאור ערכי יסוד אוטופיים שנלקחו מהכנסייה והמנוגדים לחלוטין לטבע האדם - כ"שוויון" המנוגד לאי-השוויון המולד בין בני האדם ו"אלטרואיזם" המנוגד לאגואיזם האנושי. ערכים אלה אף אינם קוהרנטים ולכן ניסיונות למנוע עוולות מסוימות לאורם מאז המהפכה הצרפתית חוללו עוולות לא פחותות ודיסהרמוניה חברתית רצופת הרס, חורבן ושפיכות דמים עצומה.

עקב התאמת ערכיו לטבע האדם ולחוקי היקום, **ליברליזם החרות והצדק היהודי** הוא הומני ומוסרי בעוד **שליברליזם החירות והשוויון האירופי** שערכיו מנוגדים לטבע האדם הוא בלתי הומני ולכן אף לא מוסרי; מדובר למעשה בזאב האירופי הישן

בעור כבש. מתמיה אפוא שמשפטני ישראל מנצלים את סמכות המשפט להפצה חתרנית של ערכים בלתי מוסרים המנוגדים לערכי הליברליזם היהודי.

פעילות זו אף אינה מתיישבת עם קביעתו הנחרצת של נשיא בית המשפט העליון לשעבר אהרון ברק לפיה הכרעות השופטים חייבות לעיתים להתבסס לא רק על החוק היבש אלא אף על "ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית" שהותוו לדבריו על-ידי הכנסת, בעיקר בצורת חוקי יסוד העומדים "ברמה הגבוהה ביותר. אין מעליהם נורמה עליונה" והנגזרים מ"הכרזת העצמאות" (כך למשך טען ברק שחוק יסוד "כבוד האדם וחירותו" מבוסס על ההכרזה הקובעת ש"ספר הספרים הנצחי" שהעם היהודי "הוריש לעולם כולו" וחזונו של נביאי ישראל הם מקור ערכיה).

הערך המכונן "את השנוא עליך אל תעשה לרעך" מסתיים כידוע ב"ואת השאר צא ולמד" - מ"ארון הספרים" היהודי כמובן. לאור מקורם של ערכי מדינת ישראל, בקיאות ב"ארון הספרים" המשפטי שאינה מגובה בבקיאות ב"ארון הספרים" היהודי וערכיו פותחת דלת להפיכת המשפט למספח.

דומה כי ריקונה של מערכת המשפט ממומחים ל"ארון הספרים" היהודי היא שפתחה דלת להחדרת ערכים הופכיים לערכי ישראל למשפט ולפוליטיקה: "שוויון", הסותר את הערך "צדק"; "אלטרואיזם אובדני", הסותר את "ואהבת לרעך כמוך" - אך לא יותר מעצמך; ו"קוסמופוליטיות" השוללת את הלאומיות והפטוריוטיזם תוך דאגה (מדומה) לשלום האנושות.

אפשר שבשל דלת פתוחה זו קמה "המהפכה המשפטית" על מחולליה ויצרה "מהפכת תרבותית" מסוכנת ביותר מחמת פוטנציאל העוולות הקשות הטמון בה: המרת ערכיה ההומניים של ישראל בערכים שאימוצם מוביל תמיד לעוולות, הרס וחורבן; כפייה בעריצות של ערכים הזרים למרבית אזרחי ישראל; שלילת התוקף המוסרי של ישראל להתקיים הנשען על הערכים שסוכני הליברליזם האירופי חותרים להחליף.

להערכת נזקי "המהפכה התרבותית" נחוץ מחקר שיטתי לבדיקת ההנמקות הערכיות במאות פסקי דין עקרוניים. אולם גם בלעדיו דומה כי בפסיקות הקשורות לטרור גובר ה"מוסר האלטרואיסטי" של הברית החדשה על המוסר ממנו נגזרו משנתו של ר' עקיבא "חיך וחייו - חיך קודמים" ומשנתו של ההומניסט היהודי הגדול ר' יוחנן ש"טוב לרע, לא תעשה".

אפשר שהרס חיי תושבי דרום תל אביב כשר מבחינה חוקית, אך לאור משנת אחד-העם ש"אין לי רשות להרוס את חיי בשביל חייו של אחר" ספק אם הוא מוסרי. מבחינת עמנואל לוינס, דוגמאות אלה מבססות את הטענה שכיבוד "האחר" תוך ביטול העצמיות הפך בליברליזם, כבמחלה אוטואימונית, למקור המוסריות.

את ה"מהפכה המשפטית-תרבותית" המשחיתה חובה לנטרל, ולאור המשבר החמור העובר על ארה"ב בשל התנגשות ערכים ליברליים הופכיים, יפה שעה אחת קודם. מאמץ סזיפי למינוי שופטים "שמרניים" וייזום חקיקה מאזנת כ"חוק הלאום" נכשלו. מערכת המשפט, ששמירת כבודה הוא ערך מוסרי עליון, בוזתה והחברה שוסעה לגזרים. די בחותם היהודי הבולט המוטבע על המדינה בחוקי היסוד שלה כדי שיהדותה תשמר לעד.

כמשקל נגד ל"מהפכה המשפטית-תרבותית" נחוצה כעת "מהפכה ערכית" נגדית שבה תחזיק הרשות השופטת בסופיות הדיון המשפטי ואילו הרשות המחוקקת תאחז בסופיות הדיון הערכי על הפסיקות המשפטיות וסיווגן כ"משפט" או "מספח".

בישראל נהוג "משפט הטבע" שבו, על-פי המשפטן ברק מדינה, המוסר מהווה את מקור התוקף של הנורמות המשפטיות. לכן "חוק או מעשה שלטוני שאינם עולים בקנה אחד עם המוסר אינם תקפים, ובית המשפט מוסמך להכריז על בטלותם"; קל וחומר בפסיקות משפטיות המתנגשות עם המוסר.

ניתן להניח ש"המהפכה הערכית" תעצב בישראל דיון דמוקרטי חדש ופוליטיקה אחרת. זעקות השבר החלולות על "הרס הדמוקרטיה" יחלפו בדיון ענייני ממוקד, מוכוון-חוק וערכי המדינה. הצורך להבטיח את איכות ההנמקות הערכיות מחד גיסא, ואת איכות הביקורת על ההנמקות מאידך גיסא, עשוי להחזיר למשפט ולפוליטיקה ענקי רוח, מוסר וחינוך. בכנסת, יש לקוות, יעוצבו גוש חילוני-דתי, ליברלי-ריאלי והומני-מוסרי גדול וכנגדו גוש לעומתני מתריס ומתסיס, אך קטן.

** ד"ר חנן שי הוא מרצה לחשיבה אסטרטגית מדינית וצבאית בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן.*